

Röövipealik kuberneriiks . . .

"Fra Diavolo" Estonias 15. 4. 39.

"Estonias" võidi laupäeva õhtul näha väga palju heatuhtlulist naeruvaid nägusid, aga oli ka need, kes moostseid, nagu oleksid nad tahtnud öelda: "Ja säärase asja juhtakse pakkuda melle, täiskasvanud ning igapäevi tankadele, haritud ning matsega inimestele!"

Jaa, kahtlemata ei jäänud "Fra Diavolo" lavastus terveks nii hinnangust mullet, nagu näit samas teatris ja sama näitejuhi, Eino Uuli, poolt lavastatud "Don Pasquale", kahtlemata ka ei olnud ka nii stillipuhas, nagu näit. Töölihtsustis ettekan- tud "Kolme-krossi-ooper", millega tal on teatavaid kolikpuutepunkte — eriti lõpus — aga siiski oli ildnamul vägasi rühudav ega tõhiks anda põhjust moostsemiseks. Loomulikult leidub moostsemiseks, kes väikse võidurõõmuga hääles ning pesimiste, kes kaaslaste tilklepanu sellele, et silmis juhtivad oma kaaslaste tegevusele, et isegi päikesel on plekke. Säärseid inimesi on muidugi raske "parandada", ega ole neile määratudki "Fra Diavolo" teatrilised lavastused. Aga ne- madki võlksid, kui neile ei meeldi ka miski muu, rõõmu tunda vähemalt ooperi teesi lüüsst muusi- kast ning osalist heast laulust. Nii seda kui teist on siin palju.

*

Eino Uuli on Auber'i enam kui saja-aasta- vanuse ooperi lavastanud väga illeannetult, mis on asjade ildiselt tulnud suureks kasuks. Prant- suskeelset originaalibrettot, mille peantõuks on osav Scribe, ma kahjaks ei tunne, küll aga Blumi saksakeelset, mille sõnastus on "Fra Diavolo" olen omal ajal poiskesena näanud. Tõrkord mind sökeeris ainult röövipealiku mahakskmine ja see- tõtu kaljuult kurstikku lammine, mis tundus tar- betult julmana. Uuligi lasub Fra Diavolo surra- aga kobe astub vahele konferansjee, generaalpaus, väike seletus, surmud Fra Diavolo tõuseb üles, kol- manda vaatuse finaali algab uuesti, aga nüüd juba teisenadatud teksti ja tegevusega, nii et Fra Diavo- lost saab kuberneri — umbes nii, nagu "Kolme- krossi-oopers" Maackie-mõrtsuk võlla all tõstetakse põlisesse aadlisesse.

Säärane teisenadamine saab osaks ka ooperi tel- sele finaali, kusjuures seekord Fra Diavolo teatab tema poollit nipidiveetule, et ta on kurkivutus- rõövipealik, mida ta libretto esimeses redaktstioo- nis ei mõtlegi teha.

Uuli, kui libretto imberlooj, töö ei piirdu ni- muld sellega. Ta on kõigepealt ooperi kogu sünd- mustikku ja tegelased üle viinud niititsasega, on

teksti ja selle naljade naivsusst meelega ja ildiselt hea menuga veel enam alla kriipsutanud, on osa- sitatsioone muutnud, osa tegelisi "ümber rahvus- tanud", kusjuures ooperilibretto vanaast tüveest on siiski veel kaunis palju järele jäänud — nii palju, kui palju tänapäev on veel elujouine. Ja ütles Vol- demar Haasiga Uuli on leidnud ooperi oma la- vastusele kena raami, mis pakub kõiksugu võima- lusi. Kogu ooperitegelaskond võetakse hiiglasuure- mapi vahelt välja, noor rõõvel Beppo, jälgides noore daami ettevalmistusi magamantekuks, pis- tab oma pea läbi olematu seinä, Fra Diavolo tuleb lavale papist vankri ning hobuse taga kõndides, jne.

Esietendusel mulle ei meeldinud nii mõnigi üksikasja, aga nüüd — arvustuse kirjutamisel — ei ole enam meele, millised need just olid — nii et nad vist nii väga häirivad ei olnudki. Järele- mulje on hea, ja see on lõppudelõpuks kõige tähtsam. Head tujud oli tiis kogu lava ja saaligi.

Üks asi on siiski ikkagi häirivana meele jää- nud — viisest Malinevskile on antud hiig palju ve- nekeelset teksti. Mell on juba küllalt teatris- kijauid, kes ei tunne vene keelt, ja millaks siis neid eksitada ühe keele lausetega, pealegi eri- nevaretega, millest nad aru ei saa. "Kolordit" and- miseks atiab mõnest üksikust, korduvasst look- sonast, mida võiks pealegi eestiprantselt hääldada. Ja pealeselle — eesti keeles ei ole tarvis öelda "viisistina Malinevskaja", vaid lihtsast "viisistina Malinevski", nagu "krabivihna Tois- to", mitte aga "krabivihna Toisaja". See slaavi keeltele iseloomulik perekonanimede erinimine sugupoole järgi on eesti keele vaimu võõras. Ta oleks melle vastuvõetav ainult siis, kui meie oma keeles teeksime vahet, ütleme harra Sepa, proua Sepana ja (nagu leedu keeles) nende tütre, preili Sepatari vahel. Saage omelt sellest aru, isakeesed ("batjiski"), ja loobuge viimaks vene- aegsest eesti keelest — vähemalt laval, mis peaks eskujuu andma! Kas meie teatrinimestel on siis teesi nii raske mõelda — ja kõnelda — eesti keele vaimu kohaselt? "Koera veri!"

Nüüd aga tegelaste juure.

Röövipealikust marktiist ehk marktiist rõövi- pealikust mängis Martin Taras, kes oli mõnuga vaadatav ja veel suurema mõnuga kuulatav, kuigi ta ei olnud eriti veenav, ei rõõviline ega marktiin. Seda veenavamad aga — kuigi mitte just kardeta- vuse suhtes — olid ta "almand", Benno Hansen (Giacommo) ja Aarne Viisima (Beppo). Kel- ledel osad istusid võrdlematalt paremini kui nende liikonnad või kolmanda vaastuse habemini: aga nii- hästi Hansen kui ka Viisimaa olid oma poollit sada protsenti juure pannud, et need osad ka täiel määral õnnestuksid, ja see oli nalle ka korda lä- nud. Seda, mida nad pakkusid, võiks nimetada heaks groteski-karaktenoomikaks, Hansoni Giaco-

mo oli mänguvald võib-olla selle näitleja seni parim osa. Viisimaa oli nii, nagu ta oli, kahtlemata väga hea, mind aga häiris see, et ta oli vähemusest ja osalt ka esinemisest (nuttuadalt) teinud mõned laenud ühe tunnud hea filmiklauni juures. Kas see nüüd oli ta enda algatus või näitejuhi eeskiri — tarviline see ei olnud. Teater on oma mänguvõima- lustest nii rikas, et tal ei maksa vähimatki lae- nata heisveva lina liikuvatelt päävapihtidelt — eriti maal oli siiski tarvilisel määral oma jooni ja var- jundeid, nii et tema ja Hansoni tuuesti-lavalehmu- mist ootasime ikka rõõmuga. Omaette "hiige- numbriks" oli praegunimetatud kahe näitleja ille- annetult groteskne "tarantella", kusjuures Viisimaa, kaabu peale lükatud habemega, esistas daami.

Mõnu ja esinemiskindel võõrastemajapidaja Matteo oli Ott Rautkas. Idu Loo ta tütre Zorhmana, keda ta isa tahab panna mehele rikkale, aga ni- hästi füüsiliselt kui ka vaimuselt kidekeelsele Fran- cescote, kes aga armustab vahvaurnalist poitsesi- seersanti Lorenzot, pakkus clavat mängu. Francesco osas Eino Raiivo oli tarvilisel määral "armastaja- na" saamatu ja muudutob.

Vurrukalt ja tarvilisel määral solvunud, üldi- selt hästi elarvalt esistas Rudolf Alari armunud poitsseimikku Lorenzot, Karl Viitoli ja Olga Lund olid temperamendiks ja väga liikuv vene- lastest abielupaar — temperamendikas eriti oma- valdheskes tühtsemistes. Muude proua Tamarat ei tõhiks tekitis nimetada "vürstiariks" mis vastaks venekeelsele "križazna le" (= vürsti tü- tar), vaid ta peaks olema ilikagei "vürstina" (= venekeelne "križaznja"). " . . . inna-lõpp" ei ole seni veel liigseks osutunud; nii ei ole ka "krab- vihna" ja "krabivihar" kaugeltki üks ja sama. Mil- leks keelt väesemaks teha?!

Võotale Veikat oli tore Nappoleoni-ahhhiiridega Tervachna hinnapea ja juuri Roosaar Välimuselt ning eagarusest tüttmoodi koostamine konstabel ning tähtis korraldajut oma osa, milles tal seekord- tulin esineda kompaktses massina, mitte aga üksik- dividide kooguna.

Lavastuse muusikalise külje kohta arvus- tus ilmutab pärast teisihäveast etendust, mis on or- kestri tuluohtuks. Sellega jääb mul ainult märkida, et seda külge juhtis küllalisesena Olav Roots. Karim Siimi kostüümid olid niisama heatuhtlised nagu kogu lavastus.

Täis saal oli väga aplausi- ja naeruväljums ja tundis kogu aeg rõõmu sellest, mis sündis laval, eri- ti Giacommo ja Beppo tempude üle, olgu see nüüd keise vaastuse "kutjude" osas või milleses teises ta- hees.

Kokkuvõte: "Fra Diavolo" on lõbus asi, mida maksab väga vaatama minna.

W. Mektus.